

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

28.12.2001-ж. №142/II

МӘДЕНИЙ МИЙРАС ОБЪЕКТЛЕРИН ҚОРҒАҰ ХӘМ ОЛАРДАН ПАЙДАЛАНЫҰ ХАҚҚЫНДА

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген

09.10.2004-ж. 293/II-санлы ҚР Нызамы

05.10.2007-ж. 165/III-санлы ҚР Нызамы

30.06.2011-ж. 88/VI-санлы ҚР Нызамы

I. УЛЫҰМА РЕЖЕЛЕР

1-статья. Нызамның мақсети

Бул Нызамның мақсети Қарақалпақстан халқының улыўма миллий байлығы болған мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў бағдарындағы мүнәсибетлерди тәртиплестириўден ибарат.

2-статья. Мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў хаққындағы нызам актлери

Мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў хаққындағы нызам актлери усы Нызам хәм басқа да нызам хўжжетлеринен ибарат. Егер, Қарақалпақстан Республикасы хәм Өзбекстан Республикасының халықаралық шәрtnамасында Қарақалпақстан Республикасының «Мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў хаққында»ғы Нызамында нәзерде тутылғаннан басқа да қәделер белгиленген болса, онда халықаралық шәрtnама режелери қолланылады.

3-статья. Тийкарғы түсиниклер

Усы Нызамда төмендеги тийкарғы түсиниклер қолланылады:

ансамбллер – тарийхый қәлиплескен аймақта анық көзге тасланатуғын, этирап көриниси менен улыўмалылығы ямаса байланыслылығы тарийхый, археологиялық, архитектуралық, эстетикалық яки социаллық-мәдений қунлылыққа ийе болған, жәмийетлик, архитектуралық, диний, илимий, билимлендириў, фортификациялық, сарай, турақ жай, саўда, өндириллик, хәм басқа да әхмийетке ийе хәмде сўўретшилиқ, мүсиншилиқ, әмелий безеў көркем өнери, архитектуралық шығармалар менен байланыслы халда өз алдына ямаса өзара биргеликте турған естеликлер, имаратлар хәм қурылмалар топарлары, сондай-ақ, мәканлардың тарийхый жоба сызылмаларының хәм жай-

имаратлардың қалдықтары, ландшафт архитектурасы және бағ-парк көркем өнери шығармалары (бағлар, демалыс бағлары, қыябанлар, бульварлар);

дыққатқа ылайықты орындар – инсан және табиғат дөретиўшилигиниң биргеликтеги туўындылары, сондай-ақ тарийхый, археологиялық, қала қурылысы, эстетикалық, этнологиялық яки антропологиялық әҳмийетке ийе болған аймақлар, соның ишинде халық өнерментшилиги жайласыў орынлары, тарийхый меканлардың ямаса қалалардың қурылыўы жоба сызылмалары және үй-имаратлары жайласқан орайлар тарийхый, (соның ишинде әскерий) ўақыялар, естеликлер, уллы тарийхый тулғалардың турмысы менен байланыслы болған имаратлар, естелик орынлары, табиғий ландшафтлар, сондай-ақ, ески қалалар, гөне қалалардың орынлары, меканлар және имаратлардың мәдений қатламлары, қалдықтары, мәресимлер атқарылатуғын орындар;

естеликлер – тарийхый, илимий, көркем ямаса өзгеше мәдений әҳмийетке ийе болған айырым имаратлар, жайлар және қурылмалар, оларға байланыслы сүүретшилик, мүсиншилик, әмелий безеў көркем өнер шығармалары және усы имаратлар, жайлар, қурылмалардың тарийхый қәлиплескен аймақлары менен бирге, мемориал үйлер, квартиралар, қойымшылықтар, махбаралар және айырым қәбирлер, монументал көркем өнер дөретпелери, илим және техника (соның ишинде әскерий техника) объектлери, антропология, этнография, нумизматика, эпиграфика, картография, фотография материаллары, кинофильмлер, аудио-видео жазыўлар және басқа да усылдағы жазыўлар, әдебият және көркем өнер шығармалары, архивлик, қолжазба және сызба хўжетлер, ески қолжазба китаплар, ҳәрип териў усылында шығарылған дәслепки китаплар, антиквар және сийрек басылымлар, ноталар, реликвиялар (муқаддес буйымлар) және мемориаллық өзгешеликке ийе болған затлар, тас естеликлер, жартасқа ойып салынған сүүретлер, археологиялық естеликлер;

мәдений мийрас объектлери - материаллық және материаллық емес мәдений мийрас объектлери;

материаллық мәдений мийрас объектлери - тарийхый, илимий, көркем яки басқа да мәдений әҳмийетке ийе болған ансамбллер, дыққатқа ылайық орындар және естеликлер;

материаллық емес мәдений мийрас объектлери - тарийхый, илимий, көркем яки басқа да мәдений әҳмийетке ийе болған үрп-әдетлер, халық дөретиўшилиги (сөз, аяқ-ойын, музыка, тамаша көркем өнери), сондай-ақ, олар және халық көркем өнерментшилиги хамде әмелий көркем өнери менен байланыслы билимлер, көнликпелер, әспаб-үскенелер, артефактлар, мәдений меканлар.

4-статья. Мәдений мийрас объектлериниң категориялары

Материаллық мәдений мийрас объектлери төмендеги категорияларға бөлинеди:

пүткіл мәмлекет тарийхы хәм мәденияты ушын айрықша баҳалы болған тарийхый, илимий, архитектуралық, көркем хәм мемориал әҳмийетке ийе республикалық материаллық мәдений мийрас объектлери;

үлке, район, қала тарийхы хәм мәденияты ушын айрықша баҳалы болған тарийхый, илимий, архитектуралық, көркем хәм мемориал баҳаға ийе болған жергиликли әҳмийеттеги мәдений мийрас объектлери.

II. МӘДЕНИЙ МИЙРАС ОБЪЕКТЛЕРИН ҚОРҒАҰ ХӘМ ОЛАРДАН ПАЙДАЛАНЫҰ ТАРАҰЫНДАҒЫ МӘМЛЕКЕТЛИК БАСҚАРЫҰ

5-статья. Мәдений мийрас объектлерин қорғау хәм олардан пайдаланыу тарауындағы мәмлекетлик басқарыуды әмелге асырыушы уйымлар

Мәдений мийрас объектлерин қорғау хәм олардан пайдаланыу тарауындағы мәмлекетлик басқарыу Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси, Қарақалпақстан Республикасы Мәдениет хәм спорт ислери бойынша министрлиги, Қарақалпақстан Республикасы Архив ислери басқармасы хәм жергиликли мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары тәрәпинен әмелге асырылады.
(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)

6-статья. Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесиниң мәдений мийрас объектлерин қорғау хәм олардан пайдаланыу тарауындағы үәкиликлери
Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси:

мәдений мийрас объектлерин қорғау хәм олардан пайдаланыу тарауындағы мәмлекетлик сиясаттың тийкарғы бағдарламаларын әмелге асырады;

мәдений мийрас объектлерин қорғау, сақлау, үгит-нәсиятлау хәм олардан пайдаланыудың мәмлекетлик бағдарламаларын тастыйықлайды;

материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрын хәм материаллық емес мәдений мийрас объектлериниң дизимин жүргизиу тәртин белгилейди;

мәдений мийрас объектлериниң қорғалыуы, сақланыуы хәм олардан пайдаланылыуы үстинен мәмлекетлик қадағалауды әмелге асырыу тәртин белгилейди;

республикалық әҳмийеттеги материаллық мәдений мийрас объектлериниң, соның ишинде Жержүзилик мәдений мийраслар дизимине киргизилген объектлердиң аймақлары хәм қорғау зоналарынан пайдаланыу режимин тастыйықлайды;

тарийхый-мәдений қорықханаларды, музей-қорықханаларды хәм тарийхый меканларды дүзиу тәртиби хәм сақлау режимин белгилейди;

мәдений мийрас объектлерин тарийхый-мәдений экспертизадан өткериу тәртин белгилейди;

нызам хужжетлерине муўапық басқа да ўәкилликлерди әмелге асырады.

7-статья. Қарақалпақстан Республикасы Мәденият хәм спорт ислери бойынша министрлигиниң мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў тараўындағы ўәкилликлери *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Қарақалпақстан Республикасы Мәденият хәм спорт ислери бойынша министрлиги: *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

юридикалық хәм физикалық тәреплердиң мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў ҳаққындағы нызам хужжетлерине бойсыныўы үстинен қадағалаўды әмелге асырады;

мәдений мийрас объектлерин қорғаў, сақлаў, үгит-нәсиятлаў хәм олардан пайдаланыўдың мәмлекетлик бағдарламаларын ислеп шығыў хәм әмелге асырыўда қатнасады;

материаллық мәдений мийрас объектлерин илимий хәм илимий-техникалық изертлеў, консервациялаў, қайта тиклеў хәм ҳәзирги заманда пайдаланыўға бейимлестириў бойынша мәмлекетлик бағдарламаларды әмелге асырады;

мәдений мийрас объектлерин анықлаўда, есапқа алыўды, қорғаўды, үгит-нәсиятлаўды хәм олардан пайдаланыўды тәмийинлейди;

мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў мәселелери бойынша мәмлекетлик басқарыў уйымларының жумысын муўапықластырып барады;

материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрын хәм материаллық емес мәдений мийрас объектлериниң дизимин жүргизеди;

мәдений мийрас объектлериниң тарийхый-мәдений экспертизасын шөлкемлестиреди хәм әмелге асырады;

нызам хужжетлерине муўапық басқа да ўәкилликлерди әмелге асырады.

8-статья. Қарақалпақстан Республикасы Архив ислери басқармасының мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў тараўындағы ўәкилликлери

Қарақалпақстан Республикасы Архив ислери басқармасы Қарақалпақстан Республикасының Миллий архив қорында турған мәдений мийрас хужжетли объектлерин өзине берилген ўәкилликлер шеклеринде есапқа алыўды, қорғаўды хәм олардан пайдаланыўды әмелге асырады.

9-статья. Жергиликли мәмлекетлик ҳәкимият уйымларының мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў тараўындағы ўәкилликлери

Жергиликли мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары өзлерине берилген ўәкилликлер шеклеринде өз аймақларында жайласқан мәдений мийрас

объектлерин анықлайды хәм оларды есапқа алады, қорғайды, сақлайды және олардан пайдаланыўды, мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәмде олардан пайдаланыў ҳаққындағы нызам хўжжетлериниң орынланыўын тәмийинлейди, пуқаралардың өзин-өзи басқарыў уйымлары менен жәмийетлик бирлеспелерди мәдений мийрас объектлерин қорғаў, сақлаў, үгит-нәсиятлаў хәм олардан пайдаланыў илажларын өткерийге тартады.

III. МӘДЕНИЙ МИЙРАС ОБЪЕКТЛЕРИНИҢ МӘМЛЕКЕТ ТӘРЕПИНЕН ҚОРҒАЛЫҰЫ

10-статья. Мәдений мийрас объектлериниң мәмлекет тәрепинен қорғалыўын тәмийинлеў

Мәдений мийрас объектлерин мәмлекет тәрепинен қорғаў – бул мәдений мийрас объектлерин қорғаў хәм олардан пайдаланыў тараўында мәмлекетлик басқарыўды әмелге асырыўшы уйымлар тәрепинен қурылатуғын хуқықый, шөлкемлестириўшилиқ, қаржы, мәлимлеме, материаллық-техникалық ислерге тийисли хәм басқа да илажлар системасы.

Мәдений мийрас объектлериниң мәмлекет тәрепинен қорғалыўы:

тарийхый-мәдений әҳмийетке ийе болған объектлерди мәмлекет есабына алыў хәм материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрын хәм материаллық емес мәдений мийрас объектлериниң дизимин жүргизиў;

мәдений мийрас объектлериниң илимий хәм илимий-техникалық изертлениўин раўажландырыў;

мәдений мийрас объектлерин тарийхый-мәдений экспертизадан өткерий;

материаллық мәдений мийрас объектлерин қорғаў зоналарының жойбарларын ислеп шығыў;

материаллық мәдений мийрас объектлерин сақлаў бойынша жумысларды әмелге асырыў, сондай-ақ материаллық мәдений мийрас объектлеринде илимий хәм илимий-техникалық изертлеўлер өткерий ушын рұхсатнамалар бериў; *(ҚР ЖК 27.06.2014-ж. 209/XV-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

айрықша тәртиплестирилиўи шәрт болған хәм материаллық мәдений мийрас объектлерин қорғаў менен байланыслы қала қурылысы турмысы объектлериниң шегараларын белгилеў;

материаллық мәдений мийрас объектлеринде қорғаў белгилерин орнатыў;

мәдений мийрас объектлери жағдайының мониторингин әмелге асырыў.

Мәдений мийрас объектлерин мәмлекет тәрепинен қорғаў нызам хўжжетлерине муўапық басқа да илажлар арқалы тәмийинлениўи мүмкин.

11-статья. Материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастры хәм Материаллық емес мәдений мийрас объектлериниң дизими

Материаллық мәдени мйрас объектлериниң мәмлекетлик кадастры мәмлекетлик кадастрлардың бирден-бир системасының қурамалы бөлеги болып есапланады хәм ол материаллық мәдени мйрас объектлериниң географиялық жайласыуы, ҳуқықый статусы, муғдар, сапа тәрийплери хәм баҳасы ҳаққында жаңаланып турылатуғын мағлыұматлар менен ҳужжетлер системасынан ибарат болады.

Материаллық мәдени мйрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрын жүргизиўге төмендегилер киреди:

материаллық мәдени мйрас объектлерине тийисли мүлк ҳуқықы хәм басқа да ҳуқықларды мәмлекетлик дизимнен өткерий;

материаллық мәдени мйрас объектлериниң муғдар хәм сапа тәрийплерин есапқа алыў;

материаллық мәдени мйрас объектлерин сапа хәм қун жағынан баҳалаў;

кадастр мәлимлемесин системаға салыў, сақлаў хәм жаңалап барыў;

материаллық мәдени мйрас объектлериниң жағдайы ҳаққында есабатлар дүзий.

Мәмлекетлик кадастрлардың бирден-бир системасына киргизий ушын тийисли мәлимлеме бериў;

пайдаланыўшыларды нызам ҳужжетлеринде белгиленген тәртипте кадастр мәлимлемеси менен тәмийинлеў.

Материаллық емес мәдени мйрас объектлериниң дизими материаллық емес мәдени мйрас объектлери ҳаққындағы жаңаланып турылатуғын мағлыұматлар көрсетилген есапқа алыў ҳужжетинен ибарат болады.

Материаллық емес мәдени мйрас объектлериниң дизимин жүргизиўге төмендегилер киреди:

материаллық емес мәдени мйрас объекттин идентификациялаў;

тийисли материаллық емес мәдени мйрас объектлериниң тармақлары, бағдарлары, жанрлары хәм усылларын класификациялаў;

материаллық емес мәдени мйрас объектлерин турақлы рәуиште тиклеўши шахсларды, топарларды көрсетиў;

мағлыұматларды системаға салыў, сақлаў хәм жаңалап барыў;

материаллық емес мәдени мйрас объектлериниң сапа жағдайын анықлаў хәм оның нәтийжелери бойынша есабатлар дүзий.

Материаллық мәдени мйрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрын хәм материаллық емес мәдени мйрас объектлериниң дизимин жүргизий тәртиби Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрэпинен белгиленеди.

12-статья. Мәдени мйрас объекттин материаллық мәдени мйрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына ямаса материаллық емес мәдени мйрас объектлериниң дизимине киргизий

Тарихый-мәдениетке ийе болған объектлерди материаллық мәдениет мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына ямаса материаллық емес мәдениет мийрас объектлериниң дизимине киргизиў Қарақалпақстан Республикасы Мәдениет ҳәм спорт ислери бойынша министрлиги тәрәпинен жергиликли мәмлекетлик ҳәкимият уйымлары, сондай-ақ юридикалық ҳәм физикалық шахслардың усыныслары тийкарында әмелге асырылады. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Тарихый-мәдениетке ийе болған объектлерди материаллық мәдениет мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына ямаса материаллық емес мәдениет мийрас объектлериниң дизимине киргизиўдиң мақсетке муўапықлығы ҳаққында тарихый-мәдениет экспертиза жуўмағы алынған күннен баслап усы объектлер анықланған мәдениет мийрас объектлерини қатарына жатады.

Археологиялық естеликлер табылыўдан-ақ анықланған мәдениет мийрас объектлерини қатарына киргизиледи.

Тарихый, илимий, көркем ямаса басқа да мәдениетке ийе болған жаңадан анықланған материаллық мәдениет мийрас объектлерини материаллық мәдениет мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына киргизилиўи ҳаққындағы мәселе шешилгенге шекем усы Нызам талапларына муўапық қорғалыўи керек.

Қарақалпақстан Республикасы Мәдениет ҳәм спорт ислери министрлиги анықланған материаллық мәдениет мийрас объектиниң меншик ийесин усы объект материаллық мәдениет мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына киргизилгенлиги ҳаққындағы шешим қабыл етилген пайыттан баслап отыз күн ишинде хабардар етиўи шәрт. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

13-статья. Материаллық мәдениет мийрас объектлериниң паспорты

Материаллық мәдениет мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрға киргизилген материаллық мәдениет мийрас объектине материаллық мәдениет мийрас объектиниң паспорты берилип, оған усы материаллық мәдениет мийрас объектин қорғаў мазмунынан ибарат мағлыўматлар ҳәм объекттиң тәриплери киргизиледи.

14-статья. Материаллық мәдениет мийрас объектин Материаллық мәдениет мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрынан шығарыў

Материаллық мәдениет мийрас объектин Материаллық мәдениет мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрынан шығарыў, егер объект физикалық жақтан толық жоғалтылған болса ямаса материаллық мәдениет мийрас объекти сыпатындағы өз баҳасын жоғалтқан болса, тарихый-мәдениет экспертиза жуўмағы тийкарында Қарақалпақстан Республикасы Мәдениет ҳәм спорт ислери

бойынша министрлиги тәрәпинен әмелге асырылады. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Материаллық мәдений мийрас объектін Материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрынан шығарыў ҳаққындағы қарар ғалаба хабар қуралларында жәрияланады.

15-статья. Мәдений мийрас объектлериниң тарийхый-мәдений экспертизасы

Мәдений мийрас объектлериниң тарийхый-мәдений экспертизасы:

мәдений мийрас объекти материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына ямаса материаллық емес мәдений мийрас объектлериниң дизимине киргизилиўин тийкарлаў;

материаллық мәдений мийрас объектиниң категориясын анықлаў;

материаллық мәдений мийрас объектиниң категориясы өзгертилиўин тийкарлаў;

материаллық мәдений мийрас объектін материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрынан шығарыў;

материаллық мәдений мийрас объектлери қорғаў зоналары жойбарларының қала қурылысы ҳәм жойбарлаў ҳужжетлерине, сондай-ақ, нәзерде тутылып атырған жер қазыў, жер дүзиў, қурылыс, мелиорация, хожалық жумыслары ҳәм басқа жумыслардың материаллық мәдений мийрас объектлерин сақлаў талапларына муўапықлығын анықлаў мақсетлеринде өткериледи.

Мәдений мийрас объектлериниң тарийхый-мәдений экспертизасы Қарақалпақстан Республикасы Мәденият ҳәм спорт ислери министрлиги тәрәпинен шөлкемлестириледи ҳәм әмелге асырылады. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

16-статья. Тарийхый-мәдений экспертиза объектлери

Тарийхый-мәдений экспертиза объектлери төмендегилер болып есапланады:

хожалық жақтан өзлестирилиўи шәрт болған жер қыйтақлары, егер оларда материаллық мәдений мийрас объектлери жайласқан болса;

мәдений мийрас объектлери материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына ямаса материаллық емес мәдений мийрас объектлериниң дизимине киргизилиўин тийкарлаўшы материаллар;

материаллық мәдений мийрас объектлери материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрынан шығарылыўын тийкарлаўшы материаллар;

материаллық мәдений мийрас объектиниң категориясы белгилениўин ямаса өзгертилиўин тийкарлаўшы материаллар;

усы Нызамда белгиленген жағдайларда қала қурылысы хәм жойбарлаў хўжжетлери;

материаллық мәдений мийрас объектлерине тиккелей ямаса тиккелей емес тәсир көрсетиўи мүмкин болған жер дүзиў, жер қазыў, қурылыс, мелиорация, хожалық жумыслары хәм басқа да жумысларды тийкарлаўшы хўжжетлер.

17-статья. Материаллық мәдений мийрас объектлери қорықланатуғын зоналар

Материаллық мәдений мийрас объектлериның өзгертилиўи мүмкин болмаған өзине тән өзгешеликлерин хәм оның тарийхый орталығын сақлап қалыў мақсетинде оғын тутас аймақта қорғаў зоналары, имаратлар қурыў хәм хожалық жумысын тәртиплестириў зоналары, қорықланатуғын тәбийий ландшафт зоналары белгилеп қойылады.

Қорғаў зоналары, имаратлар қурыў хәм хожалық жумысын тәртиплестириў зоналары және қорғалатуғын тәбийий ландшафт зоналарының шегаралары хәм оларды сақлаў режимлери Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрэпинен белгиленеди.

18-статья. Мәдений мийрас объектлериниң аўхалы үстинен қадағалаў

Қарақалпақстан Республикасы Мәденият хәм спорт ислери министрлиги, жергиликли мәмлекетлик хәкимият уйымлары Материаллық мәдений мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына ямаса Материаллық емес мәдений мийрас объектлериниң дизимине киргизилген материаллық мәдений мийрас объектлери жағдайын қадағалап турыўы хәм метериаллық мәдений мийрас объектлериниң сақланыўы бойынша ағымдағы хәм келешек бағдарламаларды ислеп шығыў мақсетинде бес жылда бир мәрте материаллық мәдений мийрас объектлериниң жағдайын көзден өткериўи хәм оларды белгилеп қойыўы шәрт.
(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)

19-статья. Мәдений мийрас объектлерин Жержүзилик мәдений мийрас дизимине ямаса Инсаният материаллық емес мәдений мийрасының репрезентатив дизимине киргизиў

Тарийх, көркем-өнер, илим, эстетика, этнология ямаса антропология көз-қарасынан хәр тәрөплеме салыстырып болмайтуғын қунға ийе болған мәдений мийрас объектлери Жержүзилик мәдений хәм тәбийий мийрасты қорғаў ҳаққындағы конвенция хәм материаллық емес мәдений мийрасты қорғаў ҳаққындағы халықаралық конвенцияда белгиленген тәртипте тийислисинше Жержүзилик мәдений мийрас дизимине ямаса Инсаният материаллық емес

мәдени мйрасының репрезентатив дизимине киргизиў жолы менен дўня жүзи мәдени мйрасы объектлери қатарына киргизилиўи мүмкин.

Мәдени мйрас объектлери тарийхый-мәдени экспертизасының жуўмағы тийкарында мәдени мйрас объектлерин Жержүзилик мәдени мйрас дизимине ямаса Инсаният материаллық мәдени мйрасының репрезентатив дизимине киргизиў ҳаққындағы усыныслар ҳәм Бирлескен Миллетлер Шөлкеминиң Билимлендириў, илим ҳәм мәденият мәселелери бойынша шөлкеми (ЮНЕСКО) жанындағы Жержүзилик мйрас комитети ҳәм Материаллық емес мәдени мйрасты қорғаў бойынша ҳүкиметлер аралық комитеттиң талапларына муўапық рәсмийлестирилген ҳүжетлерди юридикалық ҳәм физикалық шахслар тәрәпинен Өзбекстан Республикасының ЮНЕСКО ислери бойынша Миллий комиссиясына жибериледи.

IV. МӘДЕНИЙ МИЙРАС ОБЪЕКТЛЕРИН САҚЛАЎ

20-статья. Мәдени мйрас объектлерин сақлаў илажлары

Материаллық мәдени мйрас объектлерин сақлаў илажлары оларды консервациялаў, дүзетиў, оңлаў, ҳәзирги заманда пайдаланыўға бейимлестириўди, сондай-ақ, олар менен байланыслы илимий ҳәм илимий-техникалық изертлеўлер, жойбарлаў ҳәм өндириллик жумисларды өз ишине алады.

Материаллық мәдени мйрас объектин консервациялаў - материаллық мәдени мйрас объектин бар көринисинде сақлаў ҳәм оның жағдайы жаманласыўының алдын алыў мақсетинде әмелге асырылатуғын илимий ҳәм илимий-техникалық изертлеўлер, жойбарлаў ҳәм өндириллик жумислар комплекси.

Материаллық мәдени мйрас объектин дүзетиў-материаллық мәдени мйрас объектиниң қорғалыўы мазмунын қурайтуғын өзине тән өзгешеликлерин өзгертпеген ҳалда объектти пайдаланыў жағдайында сақлап турыў мақсетлеринде әмелге асырылатуғын илимий, илимий-техникалық изертлеўлер, жойбарлаў, ҳәм өндириллик жумислар комплекси.

Материаллық мәдени мйрас объектин оңлаў - материаллық мәдени мйрас объектиниң тарийхый ҳәм эстетикалық қунлылығын анықлаў ҳәм сақлап қалыў және оның пүтин сақланыўын тәмийинлеў мақсетинде әмелге асырылатуғын илимий ҳәм илимий-техникалық изертлеўлер, жойбарлаў, ҳәм өндириллик жумислар комплекси.

Материаллық мәдени мйрас объектин ҳәзирги заманда пайдаланыўға бейимлестириў - материаллық мәдени мйрас объектиниң тарийхый-көркемлик қунлылығын ҳәм сақланыўын өзгертпестен оның тарийхый-мәдени қунлылыққа ийе болған элементлерин дүзетиў тийкарында оннан ҳәзирги заманда пайдаланыўға шараятлар жаратыў мақсетинде әмелге

асырылатуғын илимий хэм илимий-техникалық изертлеулер, жойбарлау хэм өндириллик жумыслар комплекси.

Материаллық емес мәдений мийрас объектін сақтау ылажлары илимий хэм илимий-техникалық изертлеулер, хужжетлестириу, угит-насиятлау хэм хошаметлеу жумысларын өз ишине алады. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Материаллық мәдений мийрас объектін сақтауға байланыслы жумыслар Қарақалпақстан Республикасы Мәденият хэм спорт ислери министрлиги тәрпинен берилетуғын рухатнама тийкарында әмелге асырылады.

21-статья. Жоғалған мәдений мийрас объектін өз ҳалына келтириу

Жоғалған материаллық мәдений мийрас объекти айрықша тарийхый, илимий, көркем, қала қурылысы ямаса өзгеше жәмийетлик әҳмийетке ийе болған жағдайларда жоғалған материаллық мәдений мийрас объекти қайта тиклеу усыллары арқалы бурынғы қәлпине қайтарылады.

Жоғалған материаллық емес мәдений мийрас объекти айрықша тарийхый, илимий, көркем ямаса өзгеше жәмийетлик әҳмийетке ийе болған жағдайларда жоғалған материаллық емес мәдений мийрас объекти илимий хэм илимий-техникалық изертлеулер, қайта тиклеу усыллары арқалы бурынғы қәлпине қайтарылады. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Жоғалған мәдений мийрас объекти Қарақалпақстан Республикасы мәмлекетлик бюджети қаржылары есабынан бурынғы қәлпине қайтарыу ҳаққындағы шешимди Қарақалпақстан Республикасы Мәденият хэм спорт ислери министрлигиниң мәдений мийрас объектлериниң тарийхый-мәдений экспертизасы жуўмағы тийкарындағы усынысына муўапық мәпдар уйымлар хэм шөлкемлердиң пикирин есапқа алған ҳалда Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси қабыл етеди.

22-статья. Археологиялық естеликлерди изертлеу

Археологиялық естеликлерди изертлеу (қазыу хэм излеу)ге Өзбекстан Республикасы Илимлер Академиясының Қарақалпақстан бөлими усынысына муўапық Қарақалпақстан Республикасы Мәденият хэм спорт ислери бойынша министрлиги беретуғын рухатнамалар бар болған жағдайда ғана жол қойылады. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Археологиялық естеликлерди изертлеп атырған адамлар олардың басланғыш консервацияланыуы хэм сақланыуын тәмийинлеуи шәрт.

Қазыу хэм излеу жумыслары тамам болғаннан кейин, лекин рухатнамалардың ҳәрекет етиу мүддетлери өтпестен алдын, археология естеликлерин изертлеп атырған шахслар Қарақалпақстан Республикасы

Мәдениет және спорт ислери бойынша министрлигине есабат бериуі және қазыу және излеу нәтижесінде табылған және тарихый, илимий, мәдениет ямаса өзгеше әхмийетке ийе болған затларды белгиленген тәртіпте мәмлекетке тапсыруы шәрт. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

V. МАТЕРИАЛЛЫҚ МӘДЕНИЙ МИЙРАС ОБЪЕКТЛЕРИНЕ ИЙЕЛИК ЕТИУ, ОЛАРДАН ПАЙДАЛАНЫУ ЖӘМ ОЛАРҒА БИЙЛИК ЕТИУ

23-статья. Материаллық мәдениет мийрас объектлерине ийелик етиу, олардан пайдаланыу және оларға бийлик етиудің өзине тән тәреплери

Материаллық мәдениет мийрас объектлинің меншик ийеси өзине қараслы болған материаллық мәдениет мийрас объектлери жоғалса, оның орнын толтырып болмайтуғынлығын және оның тарихый, мәдениет ямаса илимий әхмийектин есапқа алған ҳалда, оны сақтап турыу ұазыйпасын өз мойнына алады.

Материаллық мәдениет мийрас объектлери орналасқан жер участкаларының ийелери (меншик ийелери) жууапкершилигине усы объектлерди сақтап турыу ұазыйпасы, сондай-ақ, нызам ҳужжетлерине мууапық басқа да миннетлемелер жүклениуи мүмкин.

Материаллық мәдениет мийрас объектлинің ижарасы ижара шәртнамасы тийкарында әмелге асырылып, онда материаллық мәдениет мийрас объектлин сақтау талаплары белгиленген болыуы керек.

Мәмлекетлик мүлкінде турған материаллық мәдениет мийрас объектлери мәмлекетлик ийелегинен шығарылыуы және меншиклестирилиуи мүмкин емес.

24-статья. Материаллық мәдениет мийрас объектлеринен пайдаланыу

Материаллық мәдениет мийрас объектлеринен меншик ийелери болған юридикалық және физикалық тәреплер:

материаллық мәдениет мийрас объектлинің сыртқы және ишки көринисин материаллық мәдениет мийрас объектлинің паспортына киргизилген қорғау мазмуны мағлыұматларына мууапық ҳалда сақтау;

ҚР 27.06.2014-ж. 209/XV-санлы Нызамына мууапық үшінши абзац алып тасланған

материаллық мәдениет мийрас объектлери аймағының шегараларында жер қазыу, жер дүзиу, қурылыс, мелиорация, хожалық жумыслары және басқада жумысларды өткериу ушын Қарақалпақстан Республикасы Мәдениет және спорт ислери бойынша министрлигинің рухсатнамасын алыу; *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

айрықша қорғалатуғын тарихый-мәдениет аймақларды сақтап турыу режимин тәмийинлеу;

материаллық мәдени мйрас объектини меншик ийеси тәрәпинен белгиленетуғын шәртлердеги материаллық мәдени мйрас объектиниң ҳәмме ушын ашықлығы талапларын шәртли түрде орынлаған ҳалда олардың сақланыўын тәмийинлеўге миннетли.

25-статья. Материаллық мәдени мйрас объектинен пайдаланыў ҳуқықларының шеклениўи

Материаллық мәдени мйрас объектинен пайдаланыў шәртлери Қарақалпақстан Республикасы Мәдениет ҳәм спорт ислери бойынша министрлиги тәрәпинен усы материаллық мәдени мйрас объектиниң оның дөгерек этирапындағы тәбийий орталықтың қорғалыўы, сақланыўы, үгит-нәсиятланыўы ҳәм оннан пайдаланыўы ушын физикалық ҳәм юридикалық тәрәплер, сондай-ақ, мәмлекеттиң ҳуқықлары ҳәм ызамлы мәплерине бойсынылыўы ушын қай дәрежеде зәрүр болса, сол дәрежеде шеклениўи мүмкин.

(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)

Жеке мүлкте турған материаллық мәдени мйрас объектинен пайдаланыў ҳуқықы ызамда нәзерде тутылған жағдайларда суд қарары менен шеклениўи мүмкин.

Материаллық мәдени мйрас объектинен пайдаланыўда шеклеўди енгизиў зәрүрлигин пайда еткен жағдайлар ямаса шараятлар сапластырылған жағдайда усы объекттен пайдаланыў ҳуқықы толық көлемде тикленеди.

26-статья. Материаллық мәдени мйрас объектине тийисли меншик ҳуқықының бийкарланыўы

Материаллық мәдени мйрас объектине тийисли меншик ҳуқықы ызам ҳужжетлерине муўапық бийкарланыўы мүмкин.

Жеке мүлкте турған материаллық мәдени мйрас объекти ызам ҳужжетлеринде нәзерде тутылған жағдайларда ҳәм тәртипте суд қарары менен меншик ийесинен алып қойылыўы мүмкин.

Улыўма меншикте турған материаллық мәдени мйрас объектлери ҳәм олардың ажыралмас бөлеги болып есапланатуғын жер қыйтақлары бөлинбейди.

27-статья. Мәмлекет меншигинде турған материаллық мәдени мйрас объектин тегин пайдаланыўға бериў

Мәмлекет меншигинде турған материаллық мәдени мйрас объекти тегин пайдаланыў шәртнамасы шәртлеринде төмендегилерге берип қойылыўы мүмкин:

материаллық мәдени мйрас объектлерин сақлаў мақсетинде жумыс жүргизип атырған жәмийетлик бирлеспелерге;

балалардың жәмийетлик бирлеспелерине;

майыплардың жәмийетлик бирлеспелерине;

диний шөлкемлерге.

Материаллық мәдени мийрас объектинен тегин пайдаланыў шәрtnамасы нызам ҳужжетлеринде белгиленген тәртипте дүзиледи ҳәм ол материаллық мәдени мийрас объектин сақлаў бойынша талапларды өз ишине алған болыўы керек.

28-статья. Материаллық мәдени мийрас объектинен пайдаланыў ҳуқықын бийкарлаў

Материаллық мәдени мийрас объекти нызам ҳужжетлеринде белгиленген тәртипте төмендеги жағдайларда бийкарланады:

материаллық мәдени мийрас объектинен тегин пайдаланыў шәрtnамасы ямаса ижара мүддети өткеннен кейин пайдаланыўшы пайдаланыў ҳуқықынан иқтыярлы рәуиште ўаз кешкенде;

пайдаланыўшы-физикалық тәрәп қайтыс болғанда;

пайдаланыўшы-юрдикалық тәрәп сапластырылғанда;

материаллық мәдени мийрас объектинен пайдаланыўшы қастан зыян келтиргенде;

материаллық мәдени мийрас объекти жайласқан жер қыйтағы мәмлекет ҳәм жәмийет зәрүрликлери ушын алып қойылғанда.

Материаллық мәдени мийрас объектлеринен пайдаланыў ҳуқықы нызам ҳужжетлерине муўапық басқа жағдайларда да бийкарланыўы мүмкин.

VI. АЙРЫҚША ҚОРҒАЛАТУҒЫН ТАРИЙХЫЙ-МӘДЕНИЙ АЙМАҚЛАР

29-статья. Айрықша қорғалатуғын тарийхый-мәдени аймақларды дүзиў

Материаллық мәдени мийрас объектлериниң мәмлекетлик кадастрына киргизилген айрықша тарийхый, илимий, көркем ямаса өзгеше мәдени аҳмийетке ийе болған материаллық мәдени мийрас объектлери аймағында айрықша қорғалатуғын тарийхый - мәдени аймақлар дүзилиўи мүмкин.

Айрықша қорғалатуғын тарийхый-мәдени аймақлар, тарийхый-мәдени қорықханалар, музей-қорықханалар, тарийхый елатлар көринисинде ҳәм нызам ҳужжетлерине муўапық басқа да формаларда дүзиледи.

Айрықша қорғалатуғын тарийхый-мәдени аймақларды дүзиў тәртиби ҳәм оларды сақлаў режими Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси тәрәпинен белгиленеди.

30-статья. Тарийхый-мәдени қорықханалар

Дыққатқа ылайық орын ямаса оның бир бөлеги ҳәм усы зонада жайласқан және ансамбльлер биргеликте тарийхый-мәдени қорықхана болып есапланып, онда айрықша режим орнатылады. Бул режим материаллық мәдени мийрас

объектлери дөгерек этирапындағы тарийхий орталық пенен бирге сақланыўын, тарийхий-мәдений қорықхана аймағының бирлигин, сондай-ақ, усы аймақ шегараларында қурылыс ҳәм хожалық жумысы тәртиплестирип турылыўын тәмийинлейди.

Тарийхий-мәдений қорықхана ҳәм оның менен байланыслы тәбийий ландшафт қурамына кириўши материаллық мәдений мийрас объектлеринде музейлер дүзилсе, сондай-ақ, тарийхий-мәдений қорықхана аймағында бурын дәстүр болған үйреншикли хожалық жумысын ҳәм басқада жумысты тиклеў зәрүрлиги туўылса, усы тарийхий-мәдений қорықхана музей қорықхана деп есапланады.

31-статья. Тарийхий-мәдений қорықхана ҳәм музей қорықхана шегарасы

Тарийхий-мәдений қорықхана ҳәм музей-қорықхана шегарасы Қарақалпақстан Республикасы Мәденият ҳәм спорт ислери бойынша министрлиги тәрәпинен тарийхий-мәдений жоба ҳәм (ямаса) тарийхий-мәдений қорықхана ҳәмде музей-қорықхананың усынылып атырған шегарасын тийарлап бериўши басқа да материаллар тийкарында анықланады. *(ҚР ЖК 05.10.2007-ж. 165/III-санлы-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Тарийхий-мәдений қорықхана ҳәм музей-қорықхана шегарасы дыққатқа ылайық орынның шегарасына туўры келмеўи мүмкин.

32-статья. Тарийхий мәкан

Тарийхий мәкан делингенде оның аймағы шеклеринде өтмиште жаратылған, тарийхий, эстетикалық, социаллық-мәдений, археологиялық, архитектуралық яки қала қурылысы әҳмийетине ийе болған ҳәм халықтың өзине тәнлигин, оның дүнья мәдениятына қорқан үлесин сақлап қалыў ушын үлкен әҳмийетке ийе материаллық мәдений мийрас объектлери жайласқан орынлар түсиниледи.

Тарийхий мәканда жайласқан ҳәм қаланың белгили бир бөлеги сыпатында тарийхий әҳмийетке ийе болған барлық объектле жоба сызылмасы, имарат, композиция, тәбийий ландшафт, археологиялық қатлам, қаладағы ҳәр қыйлы (бос турған имаратлар қурылған, көгалландырылған) майданлардың өз-ара үйлесими, үлкен-киши ямаса узын-қысқа көринислери, қала қурылысының бөлек-бөлек ҳәм қалдық ҳалындағы мийраслары, масштаб, көлеми, дүзилиўи, усылы, материаллары, реңи ҳәм мәнзерели элементлери менен ажыралып туратуғын имаратлар, қурылмалардың формасы ҳәм сыртқы келбети қорғалыўы керек. Тарийхий мәканда тәбийий ҳәм адам қолы менен жаратылған орталықтың өз-ара байланысы, раўажланыў процессинде топланған ҳәр қыйлы тарийхий жайласыў функциялары, сондай-ақ басқа да баҳалы элементлер сақланып қалыўы тийис.

33-статья. Тарийхий мәканда қала қурылысы, хожалық ҳәм басқа да жумысты тәртиплестириў өзгешеликлери

Тарихый мекен аймағының шеклеріндегі қала қурылысы, хожалық хәм басқа да жумыс усы меканның материаллық мәдений мийрас объектлери хәм басқа да бағалы тәриплери сақланып қалыуы шәрти менен әмелге асырылыуы тийис.

Материаллық мәдений мийрас объектлерин, сондай-ақ тарихый-мәдений ямаса тәбийий әхмийетке ийе басқа да объектлерди сақлап қалыу мақсетинде тарихый елатларда нызамларға муўапық қала қурылысы жумысын тәртиплестириу айрықша тәртиби белгиленеди.

Тарихый меканларда қала қурылысы жумысын тәртиплестириудин айрықша тәртиби мәдений мийрас объектлерин қорғау хәм олардан пайдаланыу тараўындағы мәмлекетлик басқарыуды әмелге асырыушы тийисли уйымның хәм архитектура-қала қурылысы жумысын тәртипке салыу тараўындағы мәмлекетлик басқарыу уйымлары қадағалаўында материаллық мәдений мийрас объектлерин қорғау бойынша өткерилетуғын избе-из хәм өз-ара байланыслы системасынан ибарат. Айрықша тәртипке тарихый-архитектуралық, тарихый-қала қурылысы, архивлик хәм археологиялық изертлеулер тийкарында, тарихый меканның раўажланыу басқышларын тәриплеуши, тарихый-мәдений әхмийетке ийе жер участкаларында жайласқан сақланып қалған хәм жоқ болып кеткен барлық қала қурылысы элементлери хәм қурылмалары тийкарланып, тарихый мекан аймақлары шегараларында тарихый-мәдений жобаның дүзилиуин, имаратлар хәм қурылмалар үлкенлиги хәм пропорцияларына тийисли хәм қурылысы регламенти ислеп шығылыуын, автомобиллер тоқтайтуғын орынларды, рекламаны илдирмели жазылымларды (тақтайша жазыуларын) қадаған етиуди хәм жайластырылыуын шеклеуди және материаллық мәдений мийрас объекттин сақлап қалыу ушын зәрүр болған басқа да шеклеулерди өз ишине алады.

VII. ЖУЎМАҚЛАЎШЫ РЕЖЕЛЕР

34-статья. Мәдений мийрас объектлерин қорғау хәм олардан пайдаланыуды қаржыландыру

Мәдений мийрас объектлерин мәмлекетлик қорғау бойынша жумысты қаржыландыру дәреклери Қарақалпақстан Республикасы мәмлекетлик бюджет қаржылары хәм бюджеттен тысқары қаржылар есапланады.

Юридикалық хәм физикалық шахслардың мүлки болған материаллық мәдений мийрас объектлериниң қорғалыуы хәм олардан пайдаланыу меншик ийелери хәм пайдаланыушылардың қаржылары есабынан қаржыландырылады.

Материаллық мәдений мийрас объектлерин пайдаланыуға бериуден, хызметлер көрсетиуден, юридикалық хәм физикалық шахслардың ықтыярлы ажыратпалары хәм қайырқомлықтан түскен қаржылар нызам хұжетлерине муўапық материаллық мәдений мийрас объектлерин қорғау, сақлау хәм үгит-нәсиятлауға және материаллық мәдений мийрас объектлерин қорғау хәм олардан

пайдаланыўда бэнт болған хызметкерлерди материаллық хошаметлеў ушын сарпланады.

35-статья. Даўларды шешиў

Мәдений мийрас объектлерин қорғаў ҳәм олардан пайдаланыў мәселелери бойынша келип шығатуғын даўлар нызам ҳужжетлеринде белгиленген тәртипте шешиледи.

36-статья. Мәдений мийрас объектлерин қорғаў ҳәм олардан пайдаланыў ҳаққындағы нызам ҳужжетлерин бузғанлық ушын жуўапкерлик

Мәдений мийрас объектлерин қорғаў ҳәм олардан пайдаланыў ҳаққындағы нызам ҳужжетлериниң бузылыўында айыплы болған адамлар белгиленген тәртипте жуўапкер болады.